

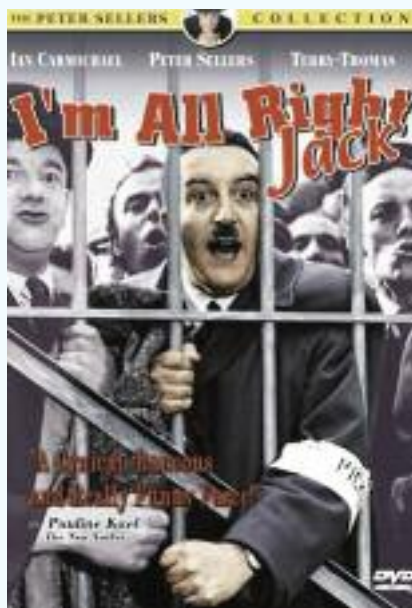
Lean forpligter! Kommentar af Peter Søndergaard til artikel i REVY nr. 1.

Direktør Svend Larsen skrev i sidste nummer en fin artikel om Lean, og hvis man ikke lige ved, hvad Lean dækker over, så fik man et godt indtryk af betydningen gennem de konkrete eksempler, som artiklen beskrev.

Min egen refleksion på læsningen var, at det er utroligt, som tiderne har ændret sig. Man kan skrive åbent om stort set alt uden at brække halsen. Og så genspillede jeg i hukommelsen et længere afsnit i en engelsk satirisk spillefilm fra 1959, "I'm All Right Jack", med Peter Sellers i rollen som fagforeningsformand på en våbenfabrik. På et tidspunkt fordriver rasende arbejdere en MTM, altså en "metodetidsmålingstekniker", til et nærliggende fabrikstags, hvorfra han i kikkert må foretage de videre analyser af workflow. Lige til sollyset reflekterer kikkertglasset, og han igen må fortrække, mærkbart hjemsøgt af nervøse spasmer.

MTM, produktivitetsfremmende metoder, rationalisering og Lean er en og samme sag. Det er værktøjer med det samme formål at sænke fremstillingsprisen på et emne eller en service. Man trimmer processerne, fjerner unødvendig værdi, mindsker spild. Derimod trimmer man ikke terminologien. Det er fint nok, at nye ord betyder nøjagtigt det samme som de gamle, fordi der er den fordel ved ny terminologi, at den ændrer diskursen og dermed også mulighederne for, at interessemodsætninger ikke artikuleres. Eller ikke artikuleres lige med det samme. Men interessemodsætningerne ligger lige under overfladen. Det lærer historien os. Bestræbelser som før skabte diskussion eller protest, har muligheder for at passere ubemærket et stykke tid, lige til et eller andet skærper dagligdagen. Er det så ikke godt nok, at New Public Management fornyr sig og igen låner lidt fra ingeniørernes produktionsprocesplanlægning? Jo, såmænd, der er ikke grund til at ytre særinteresser, hvis man ikke har nogen pt.

Men som historisk fænomen er det en enestående situation, at ledelser og medarbejdere i forskningsbibliotekerne synes helt enige om websamfundets trusler mod deres institutioner, og at der skal gøres hvad som helst for at imødegå dem. Det er ikke så mærkeligt, at bibliotekslederne mener, at alle medarbejdere i de traditionelle driftsprocesser bør kunne indse fornuften i, at de skal være deres egne MTM-teknikere. De skal generere de ressourcer, der ikke mere behøves, over til innovative services eller til kontoen for besparelser. Men mener driftsmedarbejderne det også?

Omstillingen forpligter lederne, og derfor er det ikke ok, når Svend Larsen, samtidig med at han forbilledligt åbent kører en lean-linie, undlader at forklare, hvordan man organisatorisk vil sikre deling af viden, og at alle får kompetencer, der passer i det innovative bibliotek. Organisatorisk udelukker omlægningen, at man kører med rene driftsafdelinger. Som ledelse kan man ikke acceptere, at nogle medarbejdere fastholdes i rene driftsopgaver, fordi de risikerer at ende med ejerskab til kompetencer, som ikke har nogen gang på jorden. Og det er alt for risikabelt, hvis vi skal fastholde det fantastiske engagement med at omlægge vores biblioteker.

Alle skal i princippet have både traditionelle gøremål og være med i omstillingsprojekter; ny viden og nye kompetencer skal smøres ud på alle medarbejdere. Og det skal forankres organisatorisk i biblioteket. Det er et meget større kunststykke end Lean og næppe løst nogen steder i vores sektor.

Peter Søndergaard, Roskilde Universitetsbibliotek pso@ruc.dk

Genlæs Svend Larsens artikel "Lean som motor for bibliotekseffektivisering" på www.dfrevy.dk

Visioner for forskningsbibliotekernes fremtid. "Dansk Biblioteksforskning", Danmarks Biblioteksskoles peer-reviewed tidsskrift for biblioteks- og informationsvidenskab, har i det kommende dobbeltnummer (nr. 2/3, 2009) forskningsbibliotekerne som tema. 8 praktikere og teoretikere reflekterer over temaet. Der er gratis adgang til alle udgivne numre via www2.db.dk/dbf

Temanummeret er redigeret af Birger Hjørland bh@kb.dk og Helene Høyrup hh@db.dk

Centralbibliotekernes blinde pletter. Indkøb af materialer har i flere sammenhænge været under luppen, men et nyt projekt med alle centralbiblioteker og støttet af Styrelsen for Bibliotek og Medier forsøger nu at afdekke materialevalgets blinde pletter på baggrund af brugernes lånemønstre. Projektet afsluttes september 2010.

Alle anerkender, at automatiseringen på fjernlånsområdet giver en række klare fordele for folke- og forskningsbibliotekerne og dets brugere. Men det betyder desværre også, at en lang række fjernlån flyder uden om centralbibliotekerne og leveres direkte til lånerne fra folke- og forskningsbibliotekerne. Indtil nu har centralbibliotekerne ikke haft en chance for at rette ind efter dette behov – også selv om det faktisk er centralbiblioteker-

nes opgave at levere litteraturen. For nok har man kunnet se, om indkøbte titler har været populære for så at kunne supplere med flere eksemplarer, men de titler, som centralbiblioteket aldrig køber, forbliver helt usynlige. Ved at lave en analyse er det muligt at se alle titler med overbygningspotentiale – også de titler der i første omgang af forskellige årsager ikke blev købt.

I projektet samarbejdes med DBC om at få udtræk fra BOB-basen på månedsbasis og de indledende test-analyser viser, at tilgangen og analysen rent faktisk kan bruges i praksis. Da det ikke er alle fjernlån, der er overbygningsegnete, er projektets egentlige formål at lave en algoritme, der sorterer eksempelvis læseklubs-bøger fra. Målet er at lave en liste, der i princippet ikke skal røres af menneskehånd før materialerne ankommer til centralbiblioteket. Indkøb efter denne metode vil selvfølgelig altid være på bagkant af udgivelserne, fordi der skal være sket et fjernlån – og i realiteten mange fjernlån – inden en titel figurerer på listen, og der bliver foretaget et indkøb. Et andet formål med projektet er at få værktøjer, som kan bruges på forkant af materialevalget. Fjernlåsanalysen kan, efter vores vurdering, også bruges til at få viden om hvilke emneområder, hvor man som centralbibliotek har flest sorte huller – med andre ord få et overblik over i hvilke grupper der er flest "glippere". Med en sådan viden er det muligt at opgradere samlingen med målrettede indkøb, men også få inspiration til hvor overvågningen kan gøres bedre.

Metoden med fjernlåsanalysen bliver, når den er færdigudviklet og afprøvet, evalueret. For nok er metoden god til at generere nye indkøb, men genereres der også udlån? Det er her projektet skal stå sin egentlige prøve. Noget tyder dog på, at indkøb på baggrund af fjernlåsanalysen bliver udlånt. En foreløbig stikprøve på et pilotprojekt viser, at 70 % havde været udlånt i løbet af 2 måneder fra indkøbsdatoen.

Forskningsbibliotekerne vil kunne nyde godt af projektets resultater. Den fagfag-

lige overvågning på specialområder, som forskningsbibliotekerne laver, vil fuldautomatisk blive udnyttet konstruktivt af centralbibliotekerne. De vil uden at kende specifikt til et særligt fagområde kunne tage handling på og indkøbe de mest efterspurgte titler.

Fjernlåsanalyse – og overbygningsmodeller i det hele taget – giver rigtig god mening når det drejer sig om fysiske materialer. Men når det kommer til det digitale materiale, bliver det derimod mere vanskeligt at se, hvordan man kan udnytte metoden. Vi kan altså ikke løse alle udfordringer, men fjernlåsanalysen, som her beskrevet, er forhåbentlig blot en god begyndelse.

Thomas Angermann, Gentofte Bibliotekerne than@gentofte.dk

Danske biblioteker leverer høj kvalitet til WorldCat. Der er gode udsigter til, at WorldCat-projektet overgår til almindelig drift i løbet af andet halvår 2010. Både for den DanBib- og den DEFF-finansierede del af projektet. Ved årsskiftet var den indledende eksport af poster til WorldCat nemlig afsluttet. Den samlede danske biblioteksbestand er hermed uploadet og ved et statusmøde januar 2010 betegnede OCLC de danske poster som værende af meget høj kvalitet.

Vi skal fra dansk side blandt andet have fuld kontrol over dataudvekslingen. I løbet af 2009 blev en række tekniske problemer derfor løst, og som det vigtigste er designet en løsning med et krydsreferenceregister mellem ID-numre i DanBib og OCLC-ID. Dette er en nødvendighed for at kunne foretage ajourføring og for opslag fra worldcat.org til bibliotek.dk. OCLC's håndtering af dataimport giver nemlig ikke mulighed for opdatering af poster eller sletning af beholdning.

Bibliotekerne har allerede taget WorldCat til sig som katalogiseringskilde ved at downloade poster gennem Netpunkt og Zpunkt. I forbindelse med download

konverteres posterne fra MARC21 til danMARC2. Men før egentlig drift skal en række aktiviteter nu løses, bl.a. skal krydsreferenceregisteret etableres og WorldCat opdateres med tidsskriftsbeholdningsnoter. I dag vises den danske beholdning med et skærmbillede hentet fra bibliotek.dk og en indledende note, om dels hvad en dansk og en ikke-dansk bruger kan. Når krydsreferenceregisteret er klar, bliver alle poster vist i WorldCats frame på samme måde.

Bibliotekerne inddrages i den fortsatte udvikling af samarbejdet med OCLC om WorldCat via DanBib-samarbejdet. Den videre udvikling indgår altså i DanBib-udviklingsplanen, som fremover behandles parallelt med bibliotek.dk. Der er etableret et netværk af de 10 biblioteker, der har OCLC-medlemsstatus og er "Resource Sharing" biblioteker, dvs. stiller deres beholdning til rådighed for internationalt fjernlån. Netværket mødes jævnligt og har fælles drøftelser af priser og betingelser.

Leif Andresen, Styrelsen for Bibliotek og Medier lea@bibliotekogmedier.dk

Petit er nyheder og aktuelle sager. Vi dækker biblioteker, projekter, navne, arrangementer, ideer, trends, bogudgivelser, læserindlæg og en masse andet. Send stort, mindre og meget småt til redaktionen revyredaktion@cbs.dk